

T. T. 30.06.2014

T.C.
ANKARA
8. İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO : 2013/821
KARAR NO : 2014/965

TMMOB Mimarlar Odası ANKARA Şubesi			
Tarih 30.06.2014			
Gelen Evrak No. 2262			
Davacı	Gereği	Bilgi	Paraf
TK	✓		
Not			

DAVACI : TMMOB MİMARLAR ODASI ANKARA ŞUBESİ
VEKİLİ :

DAVALI : KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI /ANKARA

MÜDAHİL(DAVALI) : TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ /ANKARA

DAVANIN ÖZETİ : Atatürk Orman Çiftliği içinde bulunan memur ve işçi konutları ile Bira Fabrikasının güneyinde bulunan işçi ve memur lokantasının 2863 sayılı Kanun kapsamında tescil edilmesi istemiyle davacı tarafından yapılan başvurunun reddine ilişkin Ankara I Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 21.03.2013 tarih ve 568 sayılı kararının 1 memur ve işçi konutları ile lokantayla ilgili kısmının; söz konusu yerlerin 1936 yılında Atatürk tarafından dünyaca ünlü mimar Ernst Egli'ye yaptırıldığı, kültürel bir varlık olarak tescili gerektiği, hukuka aykırı olduğu iddia edilerek iptali ve yürütmesinin durdurulması istenilmektedir.

SAVUNMANIN ÖZETİ : Atatürk Orman Çiftliği içinde bulunan memur ve işçi konutları ile Bira Fabrikasının güneyinde bulunan işçi ve memur lokantasının yapılan tadilat ve yenilemelerle yapıldıkları dönemin özelliklerini ve özgün mimari karakterini tamamen yitirdiği, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları" başlıklı 6. maddesi kapsamına girmediği, işlemin hukuka uygun olduğu belirtilerek davanın reddi gerektiği savunulmaktadır.

MÜDAHİL İSTEMİNİN ÖZETİ: İşlemin hukuka uygun olduğu belirtilerek davanın reddi gerektiği savunulmaktadır.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Karar veren Ankara 8. İdare Mahkemesi'nce işin gereği görüşüldü:

Dava, Atatürk Orman Çiftliği içinde bulunan memur ve işçi konutları ile Bira Fabrikasının güneyinde bulunan işçi ve memur lokantasının 2863 sayılı Kanun kapsamında tescil edilmesi istemiyle davacı tarafından yapılan başvurunun reddine ilişkin Ankara I Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 21.03.2013 tarih ve 568 sayılı kararının memur ve işçi konutları ile lokantayla ilgili kısmının iptali istemiyle açılmıştır.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun "Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları" başlıklı 6. maddesinde, "Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları şunlardır: ... c) Sit alanı içinde bulunan taşınmaz kültür varlıkları, d) Milli tarihimizdeki önemleri sebebiyle zaman kavramı ve tescil söz konusu olmaksızın Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar ve tesbit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal ATATÜRK tarafından kullanılmış evler. Ancak, Koruma Kurullarınca mimari, tarihi, estetik, arkeolojik ve diğer önem ve özellikleri

T.C.
ANKARA
8. İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO : 2013/821

KARAR NO : 2014/965

bakımından korunması gerekli bulunmadığı karar altına alınan taşınmazlar, korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı sayılmazlar." hükmüne, "Tespit ve tescil" başlıklı 7. maddesinde; "Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının ve doğal sit alanlarının tespiti, Kültür ve Turizm Bakanlığının koordinatörlüğünde ilgili ve faaliyetleri etkilenen kurum ve kuruluşların görüşü alınarak yapılır. Yapılacak tespitlerde, kültür ve tabiat varlıklarının tarih, sanat, bölge ve diğer özellikleri dikkate alınır. Devletin imkanları gözönünde tutularak, örnek durumda olan ve ait olduğu devrin özelliklerini yansıtan yeteri kadar eser, korunması gerekli kültür varlığı olarak belirlenir. Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili yapılan tespitler koruma bölge kurulu kararı ile tescil olunur. ..." hükmüne yer verilmiştir.

13.03.2012 tarih ve 28232 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmeliğin 1. maddesinde, "Bu Yönetmeliğin amacı, 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 3 üncü maddesinde tanımlanan ve 6 ncı maddesinde açıklanan korunması gerekli taşınmaz kültür varlıkları, doğal sitler hariç olmak üzere sitlerin tespit ve tescili ile ilgili usul ve esasları düzenlemektir." hükmü yer almış, 3. maddesinin 1-k bendinde, "Sit" "Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlar," şeklinde, 1-1 bendinde ise, "Tarihi sit" "İnsanlık tarihi, milli tarihimiz veya askeri harp tarihi açısından çok önemli tarihi olayların cereyan ettiği ve bu sebeple korunması gerekli yerler" şeklinde tanımlanmış, 4. maddesinin (f) bendinde, taşınmaz kültür varlıklarından korunması gerekli olanlar ile sitlerin tespitinde, tarihi sitler için, yazılı bilgi-belgeler ve bilimsel araştırmalar sonucunda ulusal tarihimiz ve askeri harp tarihi açısından önemli tarihi olayların cereyan ettiği hususunun sabit olması gerektiği belirlenmiş, aynı maddenin g bendinde ise, taşınmazın milli tarihimizdeki önemleri sebebiyle zaman unsuru ve tescil söz konusu olmaksızın Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar ve tespit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal Atatürk tarafından kullanılmış evlerden olması gerektiği ortaya konulmuştur.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun Tarihi Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları ile ilgili 19.04.1996 tarih ve 421 nolu İlke Kararında, "Tarihi Sit: Milli tarihimiz ve askeri harp tarihi açısından önemli tarihi olayların cereyan ettiği ve doğal yapısı ile birlikte korunması gerekli alanlardır." şeklinde düzenleme yapılmıştır.

Dava dosyasının incelenmesinden, 1925 yılında Atatürk tarafından kurulan ve 11.06.1937 tarihinde, bizzat yazılan vasiyet mektubu ile ("Çiftliklerin yerine göre arazi ıslah ve tanzim etmek, muhitlerini güzelleştirmek, halka gezecek, eğlenecek ve dinlenecek sıhhi yerler, hilesiz ve nefis gıda maddeleri temin etmek, bazı yerlerde ihtikarla fiili ve muvaffakiyetli mücadelede bulunmak gibi hizmetleri de bulunmak zikre şayandır. Bünyelerinde metanetine ve muvafakiyetlerinin temelini teşkil eden geniş çalışma ve ticari esaslar dahilinde idare edildikleri ve memleketin mntıklarında da mümessilleri tesis edildiği takdirde tecrübelerini müspet iş sahasından alan bu müesseselerin ziraat usullerini düzeltme istihsalatı artırma ve köyleri kalkındırma yolunda devletçe alınan ve alınacak olan tedbirlerin hüsnü intihap ve iktisabına birer amil ve mesnet olacaklarına kani bulunuyorum ve bu

T.C.
ANKARA
8. İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO : 2013/821
KARAR NO : 2014/965

kanaatle tasarrufumdaki bu çiftlikleri bütün tesisat, hayvanat ve demirbaşları ile beraber hazineye hediye ediyorum.") Türkiye Cumhuriyeti Hazinesi'ne bağışlanan, çeşitli kuruluşlara tahsis edilmesi neticesinde 22.078 dekarlık kısmı (%42'lik kısım) azalarak günümüze kadar gelen Atatürk Orman Çiftliği'nin, Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 01.06.1992 tarih ve 2436 sayılı kararı ile, Atatürk'ün mirası olduğundan ve çağdaş gereksinimlere göre geliştirilerek gelecek kuşaklara aktarılıp yaşatılması gerektiğinden, içerdiği tarihi, kültürel ve doğal özellikleri nedeniyle sit alanı olarak tescil edildiği, Kurulun 07.05.1998 tarih ve 5742 sayılı kararı ile de "I. Derece Doğal ve Tarihi Sit" alanı olarak belirlenmesine karar verildiği, Atatürk Orman Çiftliği arazisi üzerinde bulunan ve mülkiyeti Orman Genel Müdürlüğü'ne ait yaklaşık 46 hektar büyüklüğündeki "çiftlik arazisi, fidanlık ve tarla" vasıflı Gazi Tesisleri alanı diye tabir edilen alanın 03.06.2011 tarih ve 6104 sayılı Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararı ile 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planının uygun bulunduğu, bu kapsamda davacı tarafından, 08.01.2013 tarihinde Atatürk Orman Çiftliği içinde bulunan memur ve işçi konutları ile Bira Fabrikasının güneyinde bulunan işçi ve memur lokantasının 2863 sayılı Kanun kapsamında tescil edilmesi istemiyle başvuru yapıldığı, başvuru üzerine davalı idare uzmanlarınca memur ve işçi konutlarına ilişkin değerlendirme yapıldığı, ancak Bira Fabrikasının güneyinde bulunan işçi ve memur lokantası ile ilgili bir inceleme ve değerlendirme yapılmadan, bu yapılan başvurunun Atatürk Orman Çiftliği içinde bulunan Merkez Lokantasına yapılmış gibi değerlendirildiği, ancak memur ve işçi konutları ile Bira Fabrikasının güneyinde bulunan işçi ve memur lokantası açısından yapılan başvurunun dava konusu işlemle reddi üzerine bakılan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Uyuşmazlığın çözümünün özel ve teknik bilgi gerektirmesi ve birden çok uzmanlık alanında bilirkişiye ihtiyaç duyulması sebebiyle 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 267. maddesi uyarınca tespit edilen üç kişilik bilirkişi heyetiyle birlikte mahallinde gerçekleştirilen keşif ve bilirkişi incelemesi neticesinde hazırlanan bilirkişi raporunda özetle, "2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 6. maddesi c ve d bentlerine göre, c) Sit alanı içinde bulunan taşınmaz kültür varlıkları, d) Milli tarihimizdeki önemleri sebebiyle zaman kavramı ve tescil söz konusu olmaksızın Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar ve tespit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal Atatürk tarafından kullanılmış evlerin, "korunması gereken kültür varlığı" olarak kabul edildiği, Atatürk Orman Çiftliği içindeki sözkonusu yapıların, i) sit alanı içinde bulunan taşınmaz kültür varlıkları olarak, ii) Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş döneminde, Birinci İktisat Kongresi sonrasında, Başkent için öngörülen tarım ve sanayi hamlesinin fiziki belgeleri olarak, yukarıdaki tanımlara doğrudan uyduğu ve 2863 sayılı Yasa kapsamında bulunduğu, her iki yapı grubunun da, döneminde oluşturulan tarım ve sanayi hamlesi ve beraberinde toplumsal yaşam düzeni ve standartları için devlet tarafından planlanmış sistemin örnek bir temsili ve yerleşime yansıyan belgesinin ayrılmaz parçaları olduğu, dolayısıyla bu yerleşim ve yapılar grubunun değerlerinin mimarlık, sanat tarihi ve toplumsal tarih ölçütleriyle birlikte ele alınması gerektiği, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş döneminde önemli yeri olan Atatürk Orman Çiftliği (AOÇ) kuruluşunun mekansal birlikteliği ve peyzaj bütünlüğünün, alan bütünlüğünün korunmasının şart olduğu, bu alanın içinde daha öncesinde alınan haklı kararlarla tescili sağlanan Memur ve İşçi Lojmanları Hamamı (1988), Merkez Lokantası (2013), Bira Fabrikası (2013) ve Ülkü Adatepe Evi (2013) yapı ve bölgelerinin birbirinden bağımsız biçimde, tekil örnekler olarak korunmasının anlamsız

T.C.
ANKARA
8. İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO : 2013/821
KARAR NO : 2014/965

olduğu, kültürel belleğin korunmasının, ancak bu yapıların birlikteliği, bir arada korunup sürdürülmesi yoluyla mümkün olacağı, tarım ve sanayi hamlesinin mekandaki yansımaları olan ve AOÇ'de model olarak uygulanan mimari anlayışın sanayi devriminden itibaren dünyada benzeri şekillerde uygulanmış olan üretim, lojman ve rekreasyon tesisleri arasında yer aldığı, bu kapsamdaki yapıların, dünya mimarlık literatürüne sanayi yerleşmesi örnekleri olarak geçtiği ve kültür varlığı olarak özenle korunması gerektiği, memur ve işçi lojmanlarının şu anda tescilli bulunmayan, ayakta kalan 10 evinin, aslında yapısal ve tasarımsal bütünü parçası olan 11. ev ile birlikte ele alınması gerektiği, onbirinci ev olan Ülkü Adatepe Evinin, Mart 2013 itibarıyla, tarihi anı ve özgünlük değeri nitelikleriyle tescil edildiği, sözkonusu 10 evin ise, Memur ve İşçi Lojmanı olarak zaman içerisinde çatı, cephe bitişleri, iç düzenlemeleriyle ilgili geçirdikleri tadilatlarla özelliklerini gizlediği, **bu 10 ikiz ev yapısı, küçük tadilat, onarım ve basit restoratif tamamlamalarla, özgün konuma getirildiğinde**, aslında 2863 sayılı yasa kapsamında ele alınan bölgenin değerlerinin daha kolay anlaşılıp kalıcılık kazanacağı, böylece, Bahçeli Evleri, Hamamı, İlkokulu, sosyal tesisleri, peyzajı ve yaya yolları ile bir bölge toplumsal belleğin canlı örneklerinin parçası olarak ortaya çıkarılmış olacağı, yerinde yapılan tespit sonunda dava konusu yapılardan, Tekel Fabrikası yanındaki "Lokanta ve Bira Salonu" binalarının bilirkişi raporları beklenmeden, yaklaşık 2013 yılı Mayıs ayında yıkılmış olduğu, memur ve işçi konutları ile lokanta binası bölgesinin ayrı ele alınmasının yerinde olacağı, 2013 yılında tescil edilen Bira Fabrikası arazisinden, fabrika özelleştirme kapsamında değerlendirilirken tefrik edilen Lokanta alanındaki ana yapı ve küçük yapıların yıkıldığı, davacının Yürütmeyi Durdurma talebi üzerine 25.06.2013 tarihinde Davalı Vekili'nin "Alanda bulunan irdelemelerde başka Lokantaya rastlanmamıştır," ifadesinden, sözkonusu Lokantanın "Çiftlik Merkez Lokantası"ndan ayrı, ikinci bir Lokanta olduğunun bile anlaşamadığının ortaya çıktığı, davalının "rastlayamadığı Lokantanın", 2012 öncesi hava fotoğraflarında (Davacının Belgeleri, Dosya Eki olan Ek 1 ve Ek 14 Belgeleri) ve Ernst Egli üzerine yakın tarihli araştırmalarda (Alpagut, 2013) yer aldığı, heyetin 27.11.2013 tarihli tespitinde ise, Mayıs 2013'te yıkılmış olduğu, yerinde gözlemlerle saptadığımız ekli görsellerde yer alan temel duvar kalıntılarından ve sözlü görüşmelerden kayda alındığı, yukarıda da belirtildiği gibi, hem bölge olarak peyzaj planlaması ve hem de AOÇ içindeki tüm yapıların, ülkemize 1927 yılında çağrılan ve Sanayi-i Nefise okulundan başlayarak mimarlık eğitiminde köklü reformlar gerçekleştiren, Zürih ETH mimarlık okulu hocası profesör, İsviçreli mimar, planıcı ve eğitimci Ernst Arnold Egli'nin elinden çıktığı, Atatürk'le yakın çalışma içinde sözkonusu yapıları tasarlayan Eglinin, toplumsal dönüşüm, tarım devrimi ve tarım endüstrisinde bilimselliği araştıran ve Atatürk'ün istekleriyle örtüşen mesleki arayışlarını döneminde örnek olarak üretilen Orman Çiftliği yerleşkesinde gerçekleştirme şansını bulduğuna, anılarında değindiği, Atatürk Orman Çiftliği'nin çevre ve yapıları üzerine, saygın uluslararası ve ulusal çalışma ve eserler bulunduğu, yukarıda yapılan değerlendirmeler ışığında, söz konusu olan Memur ve İşçi Lojmanları ile Bira Fabrikası Lokantası ve Bira Salonu'nun her ikisinin de, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında olduğu; ikisinin de korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmesinin gerektiği" yönünde görüş verilmiştir.

Davanın, Kültür varlığı tescilli talep edilen Bira Fabrikasının güneyinde bulunan işçi ve memur lokantası açısından yapılan değerlendirmesinde;

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 7. maddesi uyarınca,

T.C.
ANKARA
8. İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO : 2013/821
KARAR NO : 2014/965

Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının ve doğal sit alanlarının tespitinin, Kültür ve Turizm Bakanlığının koordinatörlüğünde ilgili ve faaliyetleri etkilenen kurum ve kuruluşların görüşü alınarak yapılacağı belirtildiği, ancak, davacının 08.01.2013 tarihinde Atatürk Orman Çiftliği içinde bulunan memur ve işçi konutları ile Bira Fabrikasının güneyinde bulunan işçi ve memur lokantasının 2863 sayılı Kanun kapsamında tescil edilmesi istemiyle yaptığı başvuru üzerine davalı idare uzmanlarınca memur ve işçi konutlarına ilişkin değerlendirme yapıldığı ancak ilgili ve faaliyetleri etkilenen kurum ve kuruluşların görüşü alınmasına karşın Bira Fabrikasının güneyinde bulunan işçi ve memur lokantası ile ilgili bir inceleme ve değerlendirme yapılmadığı, burası ile ilgili faaliyetleri etkilenen kurum ve kuruluşların görüşünün alınmadığı, yapılan başvurunun Atatürk Orman Çiftliği içinde bulunan Merkez Lokantasına yapılmış gibi değerlendirilerek işlem tesis edildiği ve keşif sırasında da yıktırılmış olduğu görülmüştür.

Bu durumda, yukarıda ayrıntısı anılan ilkeler göz önünde bulundurulmak suretiyle idarece gerekli ve yeterli inceleme yapılmadan davacının talebinin reddine ilişkin işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Davanın, memur ve işçi konutlarına ilişkin kısmı açısından yapılan değerlendirmesinde;

Dosyadaki tüm bilgi ve belgeler yukarıda aktarılan açıklamalar ışığında birlikte değerlendirildiğinde, Atatürk Orman Çiftliği içindeki sözkonusu yapıların, i) sit alanı içinde bulunan taşınmaz kültür varlıkları olarak, ii) Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş döneminde, Birinci İktisat Kongresi sonrasında, Başkent için öngörülen tarım ve sanayi hamlesinin fiziki belgeleri olarak, yukarıdaki tanımlara doğrudan uyduğu ve 2863 sayılı Yasa kapsamında bulunduğu, her iki yapı grubunun da, döneminde oluşturulan tarım ve sanayi hamlesi ve beraberinde toplumsal yaşam düzeni ve standartları için devlet tarafından planlanmış sistemin örnek bir temsili ve yerleşime yansıyan belgesinin ayrılmaz parçaları olduğu, dolayısıyla bu yerleşim ve yapılar grubunun değerlerinin mimarlık, sanat tarihi ve toplumsal tarih ölçütleriyle birlikte ele alınması gerektiği, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş döneminde önemli yeri olan Atatürk Orman Çiftliği (AOÇ) kuruluşunun mekansal birlikteliği ve peyzaj bütünlüğünün, alan bütünlüğünün korunmasının şart olduğu, bu alanın içinde daha öncesinde alınan haklı kararlarla tescili sağlanan Memur ve İşçi Lojmanları Hamamı (1988), Merkez Lokantası (2013), Bira Fabrikası (2013) ve Ülkü Adatepe Evi (2013) yapı ve bölgelerinin birbirinden bağımsız biçimde, tekil örnekler olarak korunmasının anlamsız olduğu, kültürel belleğin korunmasının, ancak bu yapıların birlikteliği, bir arada korunup sürdürülmesi yoluyla mümkün olacağı sonucuna varılarak aksi yönde tesis olunan dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Davalı idarece söz konusu konutların, yapılan tadilat ve yenilme ile yaptıkları dönemin özelliklerini ve özgün mimari karakterini tamamen yitirdiği iddia edilmiş ise de, bilirkişi raporunda, bu 10 ikiz ev yapısı, küçük tadilat, onarım ve basit restoratif tamamlamalarla, özgün konuma getirildiğinde, aslında 2863 sayılı Yasa kapsamında ele alınan bölgenin değerlerinin daha kolay anlaşılıp kalıcılık kazanacağı belirtildiğinden, bu iddiaya itibar edilmemiştir.

Bilirkişi raporuna davalı idare tarafından yapılan itirazlar ise bilirkişi raporunu kusurlandırıcı ve varılan sonucu etkiler mahiyette bulunmamıştır.